

Locsei Hajnalka

A vállalatmegszünések földrajza 2008-2009

Budapest, 2009. november

Az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet olyan non-profit kutatómuhely, amely elsősorban alkalmazott közgazdasági kutatásokat folytat. Célja, hogy elméletileg és empirikusan megalapozott ismereteket és elemzéseket nyújtson a magyar gazdaság és a magyar vállalkozások helyzetét és kilátásait befolyásoló gazdasági és társadalmi folyamatokról.

MKIK GVI – Research Institute of Economics and Enterprises
Hungarian Chamber of Commerce and Industry

Írta:

Locsei Hajnalka, geográfus, ELTE Regionális Tudományi Tanszék;
elemző, MKIK GVI

Kutatásvezető:

Tóth István János, Ph.D.
tudományos főmunkatárs, MTA KTI,
ügyvezető igazgató, MKIK GVI
istvan.janos.toth@gvi.hu

A kézirat lezárva: 2009. november 30.
MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet
Cím: 1034 Budapest, Bécsi út 120.
Tel: 235-05-84
Fax: 235-07-13
e-mail: gvi@gvi.hu
internet: <http://www.gvi.hu>

Bevezetés

A gazdasági világválság hatására kétségkívül nagy visszaesést szenvedett el a magyar vállalati szféra. Ahogyan az korábbi elemzéseinkből kiderült, a vállalkozások jelentős része létszámleépítéssel reagált a külső és belső kereslet visszaesésére¹, de nem kevés cégnek kellett véglegesen felfüggesztenie tevékenységét. Az MKIK GVI tavasszal indította kutatási programját, amely a gazdasági válság területi szempontú elemzését tűzte ki célul – ennek legújabb elemeként a vállalatok megszünését, illetve ennek területi aspektusait vesszük most górcső alá.

Az alábbiakban arra a kérdésre keressük a választ, hogy vajon mely térségekben fejezte be működését, lépett ki a piacról a legtöbb vállalkozás. Igaz-e az, hogy az elbocsátásokhoz, munkanélküliséghez hasonlóan² a vállalatmegszünések is elsősorban az északnyugat-dunántúli térségek vállalkozásait érintették? Illetve a válság szétterjedésével a vállalatmegszünések is egyre nagyobb számban jelennek meg az elmaradott térségekben? Vagy ennek ellenkezője az igaz: talán a legelmaradottabb térségekben, az eredetileg is bizonytalan lábakon álló vállalkozások mennek inkább tönkre, és a fejlettebb térségekben a termelés csökkentésével, elbocsátásokkal át tudják vészelní a legrosszabb időszakot?

---

¹ Lásd Czibik, Á. – Á. Makó – I. J. Tóth: The Business Situation of the Hungarian Enterprises and Their Responses to the Economic Crisis. MKIK GVI, Budapest, October, 2009., p. 34. see: http://www.gvi.hu/data/research/CIRET_crisis_paper_RIEE_091028.pdf

² Lásd Locsei Hajnalka: A gazdasági válság földrajza – 2009/07. MKIK GVI, Budapest, július, 10. oldal. http://www.gvi.hu/data/research/valsagfoldrajz_2009_elemzes_090726.pdf

Adatforrások

Magyarországon a vállalkozások demográfiájáról, azaz a vállalkozások számának változásáról a KSH közöl területi adatokat. Évente teszik közzé a regisztrált vállalkozások számának változását gazdálkodási forma szerint, és az utóbbi években részletezik az adatokat az alapján is, hogy ezek közül melyek működnek, hány új vállalkozás született és hány szunt meg. Azonban e részletes adatok csak 2 évre visszamenőleg (jelenleg 2007. évre vonatkozóan) állnak rendelkezésre. Évközi adatok csupán a regisztrált vállalkozások számát illetően, megyei szintre érhetők el. A gazdasági szervezetek számának változása azonban nem ad információt arról, hogy a válság hatására gyakoribbá váltak-e a vállalatmegszünések, hiszen:

- A végelszámolás³ és a felszámolás⁴ alá kerülő (tehát megszűnő) vállalkozások egészen addig nem kerülnek ki a regiszterből, amíg a törvénynek megfelelően le nem zárul az elszámoltatás. (Ez akár több évet is igénybe vehet!) Ezen időszak alatt tehát regisztrált vállalkozásnak tekintik őket.
- A vállalkozások számának változása nem csupán a gazdasági klíma változásától függ. Jelentős szerepe van ebben a jogszabály-módosításoknak is.⁵
- A megszüntetés bonyodalmai miatt a vállalkozások tulajdonosai gyakran nem is indítják el a hivatalos eljárást. A regisztrált vállalkozásoknak kevesebb, mint a fele tekinthető – a KSH aktuális definíciója szerint – működőnek, a társas vállalkozások esetében sem nagyobb a hányados 2/3-nál, és az arányszám területi különbségei számottevőek. Ezek a jegyzékbe vett, de gyakorlatilag nem működő vállalkozások tovább torzítják a területi képet.

A vállalkozások összlétszámának vizsgálata helyett járható útnak tűnik, hogy csak a megszűnő vállalkozások számát vizsgáljuk, mégpedig a Cégek Közlönyben heti rendszerességgel megjelenő felszámolás, végelszámolás vagy csodeljárás alá kerülő vállalkozások listája alapján. Hiszen az érintett vállalkozások székhelye nyomozható, így ebből területi adatbázis építhető. Az egyes cégekre vonatkozó adatokhoz ugyan már könnyedén hozzáférhetünk az interneten keresztül is (pl. www.e-cegjegyzek.hu), de aggregált adatokat sem az adatgyűjtő Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, sem a KSH nem közöl. Csak a teljes adatbázishoz

---

³ Végelszámolásra akkor kerül sor, ha egy vállalat jogutód nélkül megszűnik, azaz kilép a piacról, beszünteti tevékenységét. Nem ritkán az is előfordul, hogy a végelszámolási eljárás felszámolási eljárással kapcsolódik össze.

⁴ Felszámolási eljárást fizetésképtelenség esetében indítanak. Elvileg fizetésképtelenség esetében lehet szűkebb értelemben vett csodeljárást is kezdeményezni, amikor is az adós gazdasági szervezet megkísérli helyreállítani pénzügyeit a hitelezők bevonásával, azonban ez csak elvétve (évente néhány tucat esetben) fordul elő. A tanulmányban a csod fogalmát tágabb értelemben használjuk, és a fizetésképtelenséget értjük alatta.

⁵ 2003-2007 között a gazdasági szervezetekről szóló törvény a jogi személyiségű vállalkozások alapító tokéjét a korábbinál jóval kisebb összegekben határozta meg, melynek hatása a korlátolt felelősségű társaságok száma gyarapodott jelentősen, de a részvénytársaságok száma is növekedett. 2007-ben az áfa-törvény módosulása következtében az egyéni vállalkozások száma ugrott meg, így az alföldi és dél-dunántúli térségben, ahol kedvezőek a mezőgazdasági termelés feltételei, szintén jelentős gyarapodás figyelhető meg. 2008. január 1-jétől pedig a mezőgazdasági ostermelőknek kötelező kiváltani az adószámot, ami szintén a vállalkozások számának emelkedéséhez vezetett. (KSH, 2008)

hozzáférő cégek és szervezetek honlapjain szerepel néhány adat, (pl. www.feketelista.hu, www.foe.hu, vagy a www.opten.hu), és ezek nem is feltétlenül egyeznek meg pontosan egymással. Így az elsődleges adatforrásból hosszadalmas munka árán juthatunk csak el egy használható területi adatbázisig. Jelen tanulmányban csupán a felszámolási eljárások területi képének vizsgálatára került sor, az elvétve megkezdett csodeljárások és a szintén emelkedő számú végelszámolások elemzésével nem foglalkozunk. Adatbázisunkba azok a felszámolási eljárás alá kerülő gazdasági társaságok kerültek be, amelyek magyarországi székhellyel és adószámmal is rendelkeznek⁶. (Az adatokat megyei szinten a függelékben közöljük.) Vizsgálható tehát:

- hogy mely térségekben emelkedett a leginkább a felszámolási eljárások száma a válság kirobbanása óta (felszámolási eljárások indexe);
- hogy ez a vállalkozások mekkora hányadát érintette az egyes térségekben; (ezt a szakirodalom csodérintettségnek vagy felszámolások arányának nevezi: arról van szó, hogy 1000 vállalkozásból hány kerül felszámolási eljárás alá. Mivel a „csodtörvény⁷” hatálya alá csak a társas vállalkozások esnek, és az egyéni vállalkozások megszűnéséről nem rendelkezünk információval, a viszonyítás alapjául a regisztrált társas vállalkozások száma szolgál.)
- hogy a felszámolások aránya hogyan változik egy év alatt. (Az aktuális adat és a megelőző év azonos időszakára vonatkozó adat különbsége.)

A felszámolási eljárások relatíve alacsony gyakorisága nem engedi meg, hogy a munkanélküliséghez hasonlóan havonta kövessük nyomon a változást, így negyedéves és féléves bontást alkalmaztunk az összegyűjtött másfél éves (2008 1-4. negyedév és 2009 1-2. negyedév) területi idosorra. A térségi szint megválasztásánál is tekintettel kell lennünk e korlátra, így alapvetően a megyék közötti különbségekre koncentráltunk, és csak kiegészítésképpen használunk kistérségi szintű adatokat.

Azonban fokozott óvatosságra int, hogy a működésképtelenné váló cégekről nem tudjuk, hogy mekkora jelentőségük volt a helyi gazdaságban: egy több száz munkavállalót foglalkoztató cég megszűnése nyilván jobban jelzi a recessziót, mint egy korábban már „fantomizálódott” cég felszámolása. Márpedig adatbázisunkban mindkét eset egy egységnek felel meg.

---

⁶ Nem kerültek be tehát az egyesületek, önszegélyező pénztárak, egészségpénztárak. A privátcsodók, azaz az egyéni vállalkozásokat érintő csodók elemzésére sincs lehetőség.

⁷ A többször módosított, a csodeljárásról, a felszámolási- és végelszámolási eljárásokról szóló 1991. évi XLIX. törvényt nevezik röviden csodtörvénynek.

A felszámolási eljárások alakulásának általános tendenciái Magyarországon

A felszámolási eljárások összegét több évre visszamenőleg csak másodlagos adatforrásokból ismerjük. A Creditreform (2009a) által, a Felszámolók és Vagyonfelügyelők Országos Egyesülete (FOE) honlapján publikált adatok szerint az eljárások száma évről évre növekszik. Igaz ugyan, hogy 1998 óta a regisztrált és működő társas vállalkozások száma is rendre nő, de a felszámolások volumenindexe 2004 és 2005 kivételével meghaladja a társas vállalkozásokét (1. táblázat).

1. táblázat: A felszámolási eljárások és a társas vállalkozások számának alakulása

	Felszámolási eljárások		Regisztrált társas vállalkozások		Működő társas vállalkozások		arányszám**
	száma	volumenindexe	száma	volumenindexe	száma	volumenindexe	
2000	4998	119,9%	411 521	105,7%	265 072		12,1
2001	5895	117,9%	426 834	103,7%	285 213	107,6%	13,8
2002	6189	105,0%	443 708	104,0%	302 945	106,2%	13,9
2003	7693	124,3%	460 205	103,7%	317 346	104,8%	16,7
2004	7804	101,4%	481 305	104,6%	331 844	104,6%	16,2
2005	7957	102,0%	497 942	103,5%	334 783	100,9%	16,0
2006	9439	118,6%	513 750	103,2%	346 401	103,5%	18,4
2007	9722	103,0%	531 109	103,4%	351 853	101,6%	18,3
2008	11322	116,5%	561 190	105,7%			20,2
2009*	7 517		567 857				

* 2009. jún. 30-ig (felszámolási eljárások), illetve 2009. jún. 30-án (vállalkozások száma)

**Arányszám: felszámolások 1000 regisztrált társas vállalkozásra jutó száma

Adatok forrása:

- felszámolási eljárások: Creditreform (2009a)
- regisztrált és működő társas vállalkozások: KSH Stadat

Mindez arra hívja fel a figyelmet, hogy az új felszámolási eljárások száma nem feltétlenül attól függ, hogy a piaci körülmények hogyan változnak. A hitelezőknek nem is érdekük mindig elindítani az eljárást a fizetésképtelen cégek ellen – bizonyíték erre a Felszámolók és Vagyonfelügyelők Országos Egyesülete (FOE) egyik sajtónyilatkozata: „...jelenleg nálunk [Magyarországon] a felszámolások mintegy 80-90 %-a olyan gazdasági társaság ellen indul meg, mely már semmilyen vagyonnal, hiteles iratokkal, tényleges székhellyel, megtalálható cégvezetéssel nem rendelkezik. Így az eljárásokban a hitelezők kielégítésének mértéke, aránya olyan alacsony (a reprezentatív felmérések, illetve az APEH adatai szerint átlagosan 1-2% körüli), hogy hitelezői szempontból szinte megkérdőjelezhető az eljárás megindításának az értelme is.” (Erdős, 2007: 6. o). Ugyanakkor felszámolási eljárást nem csak a hitelező, hanem a végelszámoló vagy az APEH kezdeményezésével is lehet indítani. Az állami szervek⁸ nagy szerepet játszhatnak tehát a cégjegyzékekben működő cégeként nyilvántartott, de ténylegesen teljesen vagyontalan, cégvezetés nélküli, működésképtelen, kiürített, „alvó”, avagy „fantomizálódott” cégek felderítésében és felszámolásában. Ilyen „nyomozói” munkának köszönhető például, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 2008. 1. negyedévéől lényegesen

⁸ Kiemelt szerepe van ebben az APEH Adóalany-nyilvántartási szakterületének.

megemelkedett a felszámolási eljárások száma. Ugyanazon címre bejegyezett több száz (!) cég ellenőrzéséről és felszámolásáról van ugyanis szó, ahol a gyanút a 2004. évben hirtelen megemelkedő új alapítások száma keltette fel (Creditreform 2009a). Hasonló jelenséget tapasztaltak 2006-ban is az ukrán határ melletti Tiszabezdén – a cégnév alapján feltehetően ukrán tulajdonban álló vállalatcsoport vált fizetéseképtelenné (Kondor 2007). Nem tudjuk, hogy ezekben az esetekben folytattak-e tényleges tevékenységet, és ha igen akkor milyent, az érintett cégek, de vélhetőleg nem a piaci körülmények változása áll a nagyszámú cégalapítás és csodeljárás hátterében⁹.

Megjegyezzük, hogy a cégalapítások számának elemzésekor hasonló korlátokba ütközünk, ugyanis előfordul, hogy ugyanarra a székhelyre egyszerre több tíz céget is bejegyeznek, ugyanolyan paraméterekkel. Ennek hátterében egy vállalkozó(csoport) ügyeskedése is állhat, de kelendők az előre megalapított cégek is. A válság hatására nem feltétlen csökken a cégalapítási kedv, hiszen a módszer segítségével a felhalmozott adóssággal együtt bedöntött régi vállalkozás helyett gyorsan újat lehet vásárolni, így új keretek között, tiszta lappal lehet indulni. (Többek között ennek kiszűrésére szigorították a csodtörvényt 2009. nyarán.)

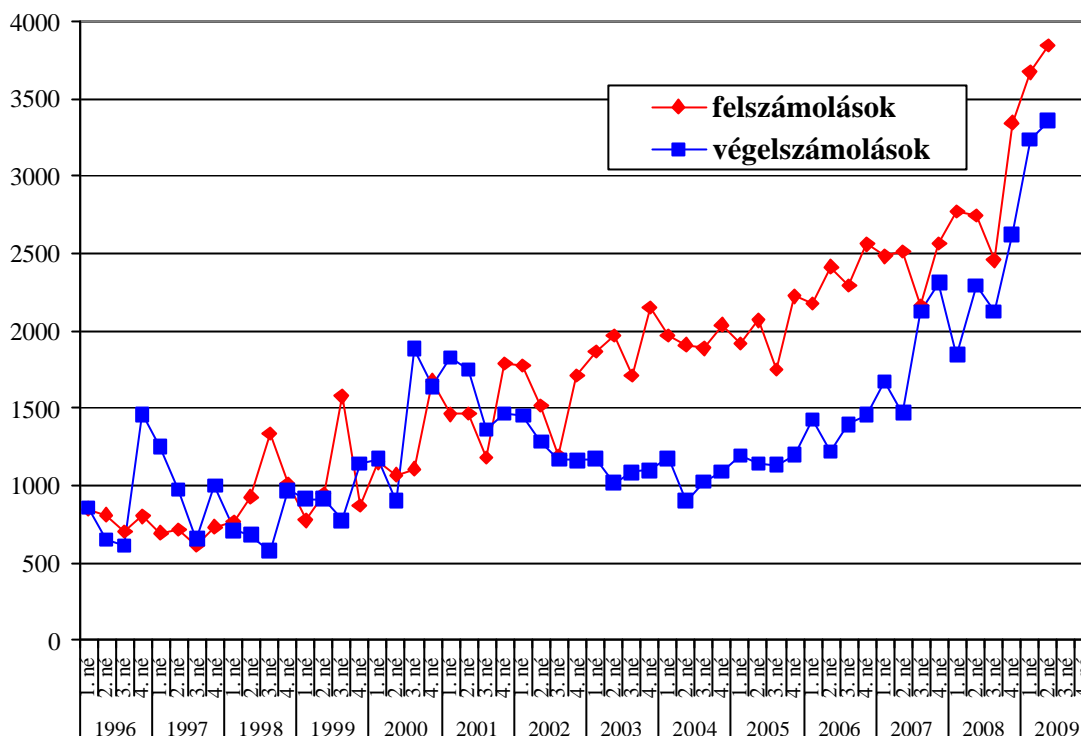
A fentiekből egyértelműen kiderül, hogy csak nagy óvatossággal lehet a felszámolások, vagy csodök számából a gazdaság állapotára vonatkozó következtetéseket levonni, mivel az eljárások számának emelkedését nem csak a recesszió okozhatja – ez pedig területileg bontott adatok elemzésekor még fokozottabb körültekintésre int. Ugyanakkor azt is leszögezhetjük, hogy a felszámolások (és végelszámolások) száma 2008. utolsó negyedében olyan nagymértékben ugrott meg (1. ábra), hogy az minden valószínűség szerint közvetlen kapcsolatban áll a gazdasági válság hatásaival.

Nincs ez másképp Európa más országaiban sem, hisz a Creditreform európai országokat összeveto tanulmánya szerint „*az európai vállalkozói csodök számának már 2005 óta csökkeno trendje 2008-ban megfordult*” (Creditreform 2009b, p.4.), és 2009. évre további növekedést várnak, hiszen a recesszió nyomán nehezedo hitelezési feltételek és a kereslet csökkenése okán egyre több cég juthat el a fizetéseképtelenségig. A tanulmány szerint Kelet-Közép-Európa más országaival összevetve Magyarországon már 2008-ban is relatíve magasabb volt a csodök számának növekedése, ráadásul ez egy viszonylag magas csodérintettséggel is párosult.

---

⁹ Az ilyen címen bejelentett társaságok ügyvezetője általában vagy hajléktalan, vagy a vállalkozáshoz egyáltalán nem kapcsolódó személy, a társaság elsodleges célja pedig fiktív számlák kibocsátása.

1. ábra: Az indított felszámolások és a végelszámolások* számának alakulása 1996. 1. és 2009. 2. negyedéve között. (Negyedéves adatok)

* A végelszámolások száma 2007. 2. negyedévtől az egyszerűsített végelszámolási eljárásokat is tartalmazza

Adatok forrása: Creditreform (2009a)

Kiegészítő információkat tudhatunk meg KSH-kiadványokból. A hivatal fél évente ad ki gyorstájékoztatót a gazdasági szervezetek számáról (KSH 2009), szintén kiemelve a felszámolások és végelszámolások számának jelentős emelkedését, továbbá közlésük szerint a felszámolási eljárások többsége középvállalatokat érint. A felszámolás alá kerülő cégek fotevékenység szerinti megoszlására pedig jellemző, hogy a megszokotthoz képest magasabb a pénzügyi, biztosítási tevékenységet folytató cégek körében.

A csodérintettség területi különbségei

A területi adatbázisunkból összegzett felszámolási eljárások száma nagyjából megegyezik a Creditreform által közölt adatokkal, és csakúgy, mint a felszámolások aránya (csodérintettség), 2008 utolsó negyedévtől jelentősen megnövekedett (2. táblázat). Az is kiderül, hogy egyre több településen fordul elő fizetésektelen cég, továbbá, hogy az érintett társas vállalkozások nagy része kft vagy bt. (A nagyobb méretű részvénytársaságok, illetve a szövetkezetek, közhasznú társaságok, közkereseti társaságok, gazdasági munkaközösségek, stb. aránya mindössze 1-2%)

2. táblázat: Felszámolási eljárások száma és aránya a Céglönlönybol összegyujtott információk szerint.

	2008. 1. negyedév	2008. 2. negyedév	2008. 3. negyedév	2008. 4. negyedév	2009. 1. negyedév	2009. 2. negyedév
<i>indított felszámolási eljárások száma</i>	2576	2612	2541	3233	3647	3732
<i>felszámolások aránya (1000 regisztrált társas vállalkozásra jutó felszámolás)</i>	4,9	4,9	4,8	6,1	6,5	6,7
<i>érintett települések száma</i>	587	633	615	697	749	771

Adatok forrása: Céglönlöny, KSH Stadat

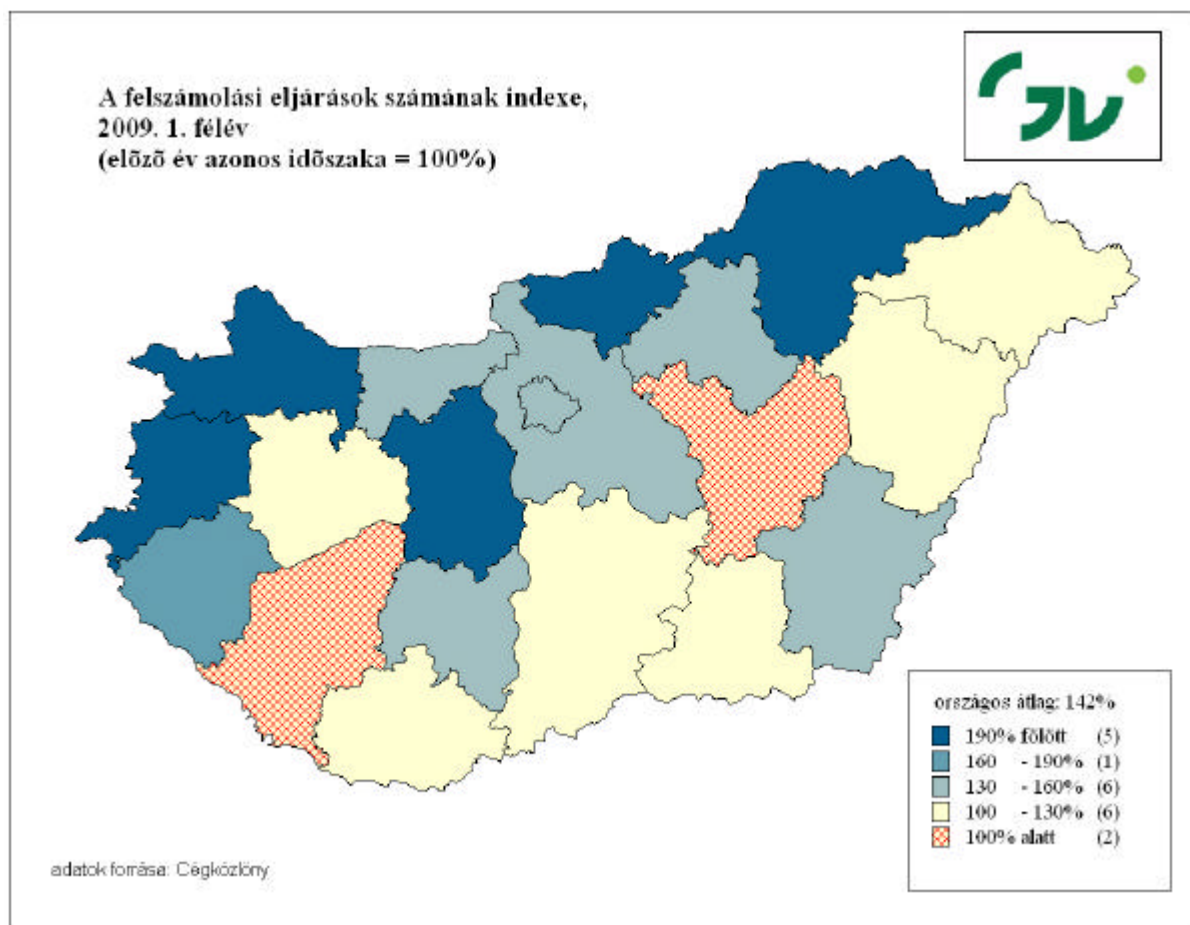
Regisztrált társas vállalkozások száma a vonatkozási év kezdetén értendo; 2008-as adatok esetében a 2007. dec. 31.-én, 2009-es adatok esetén pedig a 2008. dec. 31.-én

A rövid területi idosor miatt a felszámolások volumenindexét csak 2009. 1. és 2. negyedévére, illetve 1. félvére tudjuk számítani, mivel 2007-re vonatkozó adataink nincsenek. Kistérségi szinten a felszámolások alacsony – esetenként 0 – száma miatt a volumenindex számítása félrevezeto, ezért csak a megyei szint elemezhető. A kirajzolódó területi kép (2. ábra) szerint az egy évvel korábbihoz képest az ország északi felében romlott a helyzet.

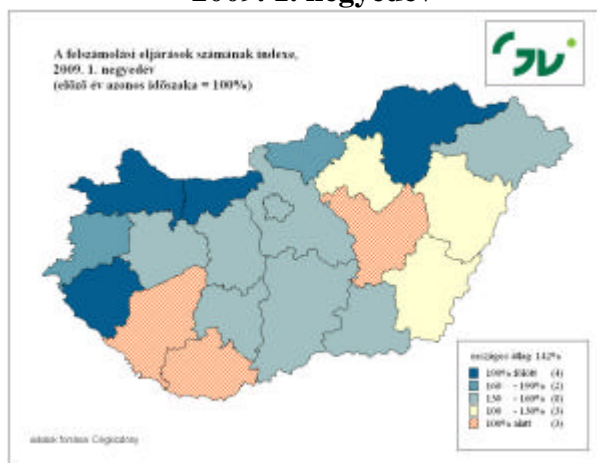
Jelentos a növekedés egyrészt a gazdasági teljesítőképesség (GDP) alapján fejlett megyéinkben (az Észak-Dunántúlon), ahol az exportorientált, külföldi tulajdonban lévo feldolgozóipari cégek visszafogták a termelésüket, vagy esetleg végleg bezárták gyáregységeiket. E multik kisebb beszállítói minden bizonnyal még inkább megsínylették a visszaesést, és a tovagyuruzo hatásokon keresztül további vállalkozások válhattak fizetéseképtelenné. A térségben kivételt képez Veszprém megye, ahol nem sokat romlott a helyzet, köszönhetően a balatoni turizmushoz kötödo relatíve nagy számú cégnek, amelyeket a feldolgozóipari recesszió csak nagyon áttételesen érint. A fenti megyecsoporton kívül érdekes módon az ország kedvezotlenebb helyzetü keleti felében található még olyan megye, ahol a felszámolások száma nagyon megnött: Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékrol van szó, ráadásul épp e két megyében a legnagyobb a felszámolások számának a növekedése (a 2008. év első félévi adatának kétszerese a 2009. évi).

2. ábra: A felszámolások számának indexe (előző év azonos időszak = 100%), megyei szinten

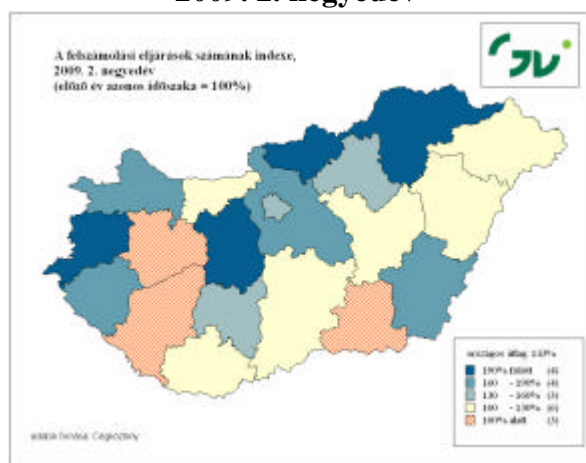
2009. 1. félév

2009. 1. negyedév

2009. 2. negyedév

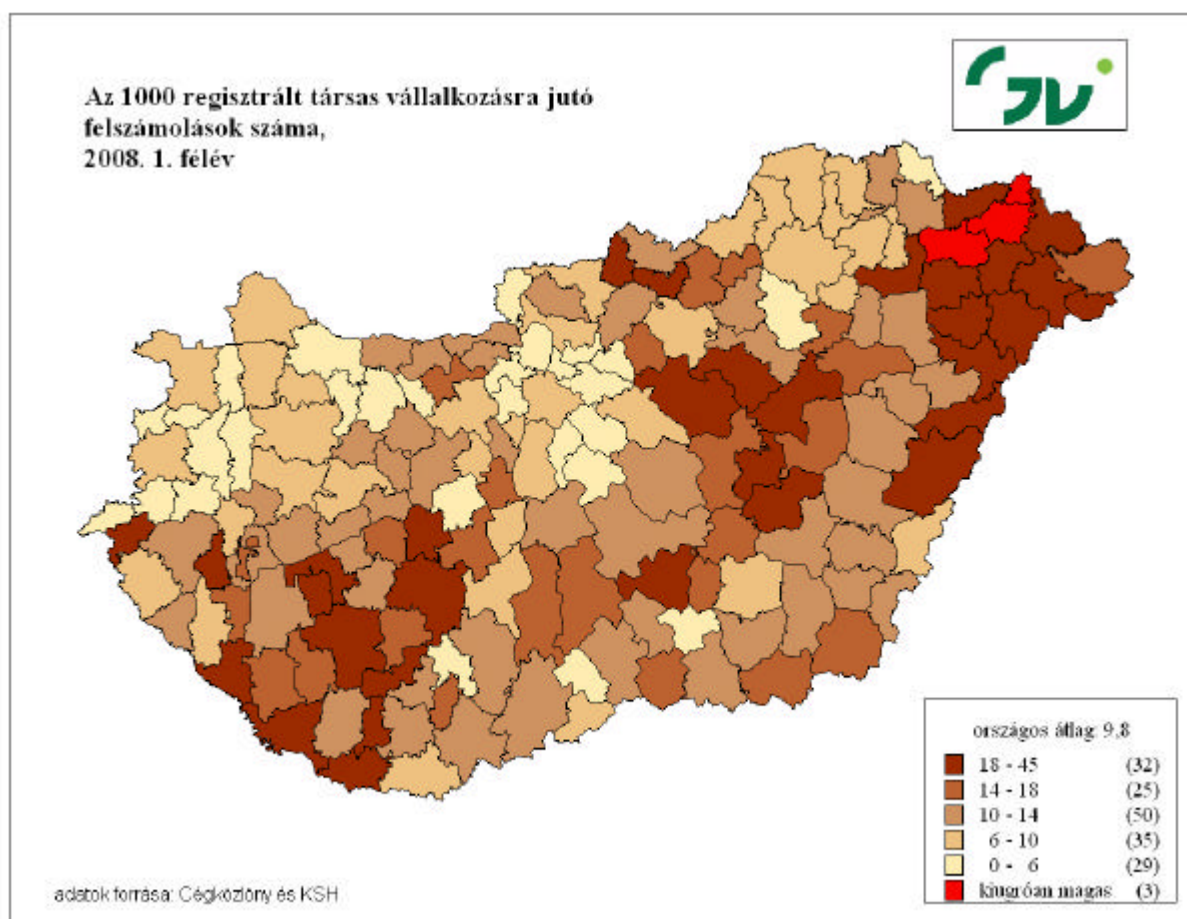

Némileg eltérő mértékben növekedett a felszámolások száma a féléves periódus két negyedévében. Eloszór (Borsod-Abaúj-Zemplén után) Komárom-Esztergom és Győr-Moson-Sopron megyékben dolt be a viszonylag sok cég, a 2. negyedévben pedig Fejér és Vas került az „élre”. Borsod mindkét negyedévben a legrosszabb kategóriába került.

A volumenindex értéke persze attól is függ, hogy milyen volt a kiindulási alap, azaz hogy a válságot megelőzően mekkora volt a felszámolások aránya a regisztrált vállalkozásokhoz képest. Ahol korábban a felszámolások száma viszonylag alacsony volt, ott gyorsan magasra kúszik az index értéke, vagyis egy kisebb érték sokkal könnyebben duplázódik meg. Ezért szükséges a felszámolások arányának változását is elemezni.

Eloszor azonban vázoljuk fel a felszámolások arányában megfigyelhető területi különbségeket. A recessziót megelőző időszakra jellemző vonások leolvashatók a 3. ábráról, amely 2008. 1. félévének 1000 regisztrált társas vállalkozására jutó felszámolásait ábrázolja¹⁰. A térkép megfelelően reprezentálja a „válságmentes” időszakot, erre kitűnő bizonyíték Kondor Attila munkája, amely hosszabb (1992-2006) időtáv vizsgálatán alapul, és szinte megegyező területi képet rajzol (Kondor 2007). Ezek szerint a vállalatmegszünések esetében is érvényesül a nyugat-kelet lejtő, és a centrum-periféria hatás.

3. ábra: Az 1000 regisztrált társas vállalkozásra jutó felszámolás, 2008. 1. félév

A legtöbb felszámolási eljárást az elmaradottabbnak mondható térségekben regisztrálják: Az ország egészében 1000 társas vállalkozásból átlagosan 10 ellen indul felszámolási eljárás egy félév alatt, míg a keleti határ mentén, a Közép-Tisza vidék, a Dél-Dunántúl kistérségeiben 1000 közül már 20-50 cég lépett ki a piacról. De

¹⁰ A regisztrált társas vállalkozások esetében megyeinél alacsonyabb térségi bontásban a legfrissebb elérhető adat a 2007. évre vonatkozik.

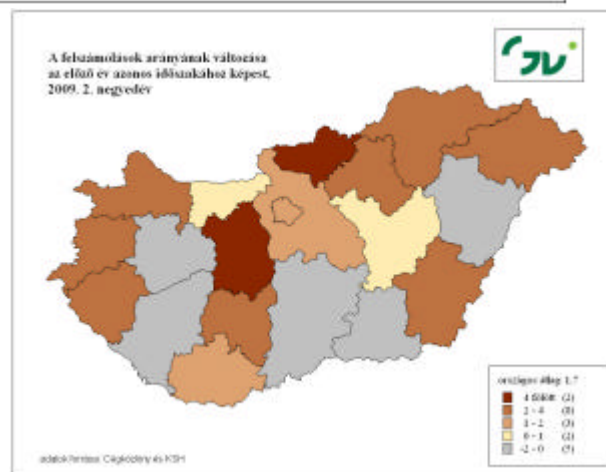
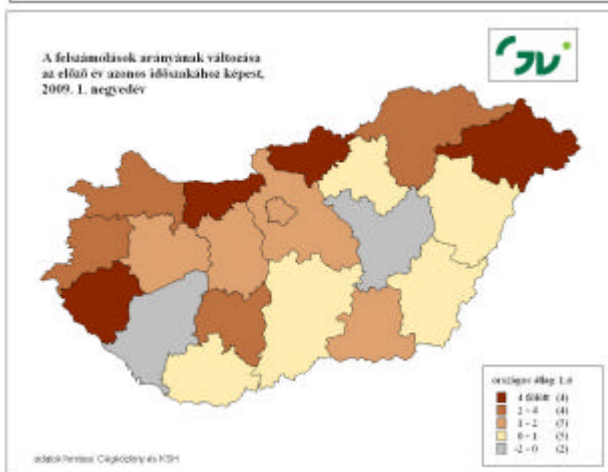
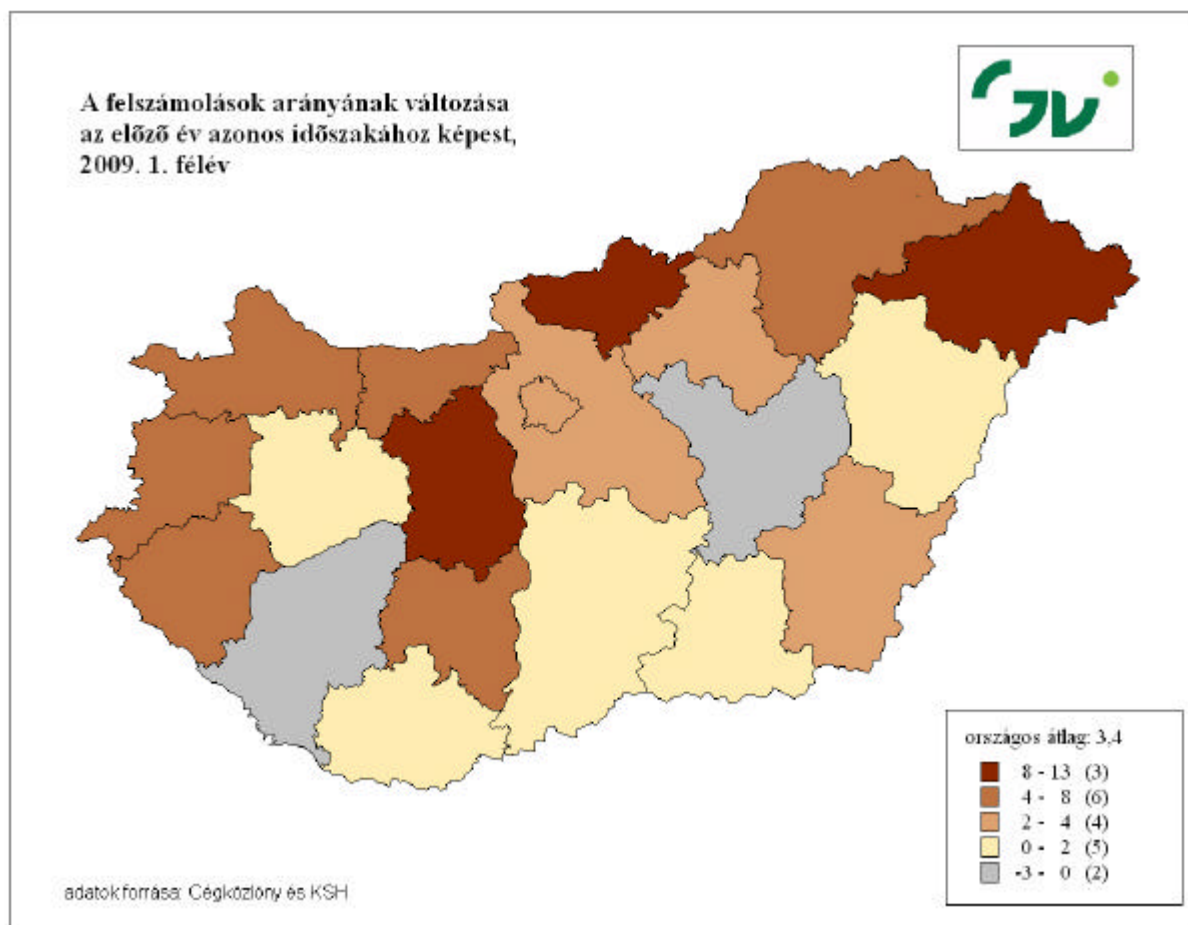
vannak extrém példák is: kiugró értékekkel rendelkezett a Záhonyi, Kisvárdai és Ibrány-Nagyhalászi kistérség (a háttérben vélhetőleg céghálózatok, azonos székhelyre bejegyzett vállalkozások felszámolása áll). Hiányzik viszont a legrosszabb helyzetű térségek közül Észak-Borsod, és ez nem csak a 2008. év 1. félévében volt így. Igaz ugyan, hogy ezekben a körzetekben a vállalkozási aktivitás is alacsony, de a viszonylag alacsony csodérítettség mindenképp meglepő – más, szintén alacsony cégsűrűséggel jellemezhető térségekben ez nem így van. Szintén érdekes, hogy Komárom-Esztergom megye kistérségeiben az átlagosnál magasabb csodérítettség, holott a gazdaság teljesítőképessége itt jóval kedvezőbb. (Feltételezésünk szerint a csodérítettség nem csak a gazdaság teljesítőképességével áll kapcsolatban.)

A vállalatmegszünések aránya az északnyugat-dunántúli kistérségekben, illetve a fováros környékén a legalacsonyabb. Nyilvánvaló tehát, hogy a felszámolások számának emelkedése ezekben a térségekben – hasonlóan az álláskeresők számának növekedéséhez – látványos és szokatlan jelenség. Azonban az észak- és nyugat-dunántúli megyékében, kistérségekben a fizetésképtelenség gyakorisága is megnövekedett (4-5. ábra). A bevezetőben megfogalmazott feltételezésünk első része, miszerint a recesszió a munkanélküliséghez hasonlóan a vállalatmegszünések arányának növekedésén keresztül is jelentkezik, helytállóan bizonyul.

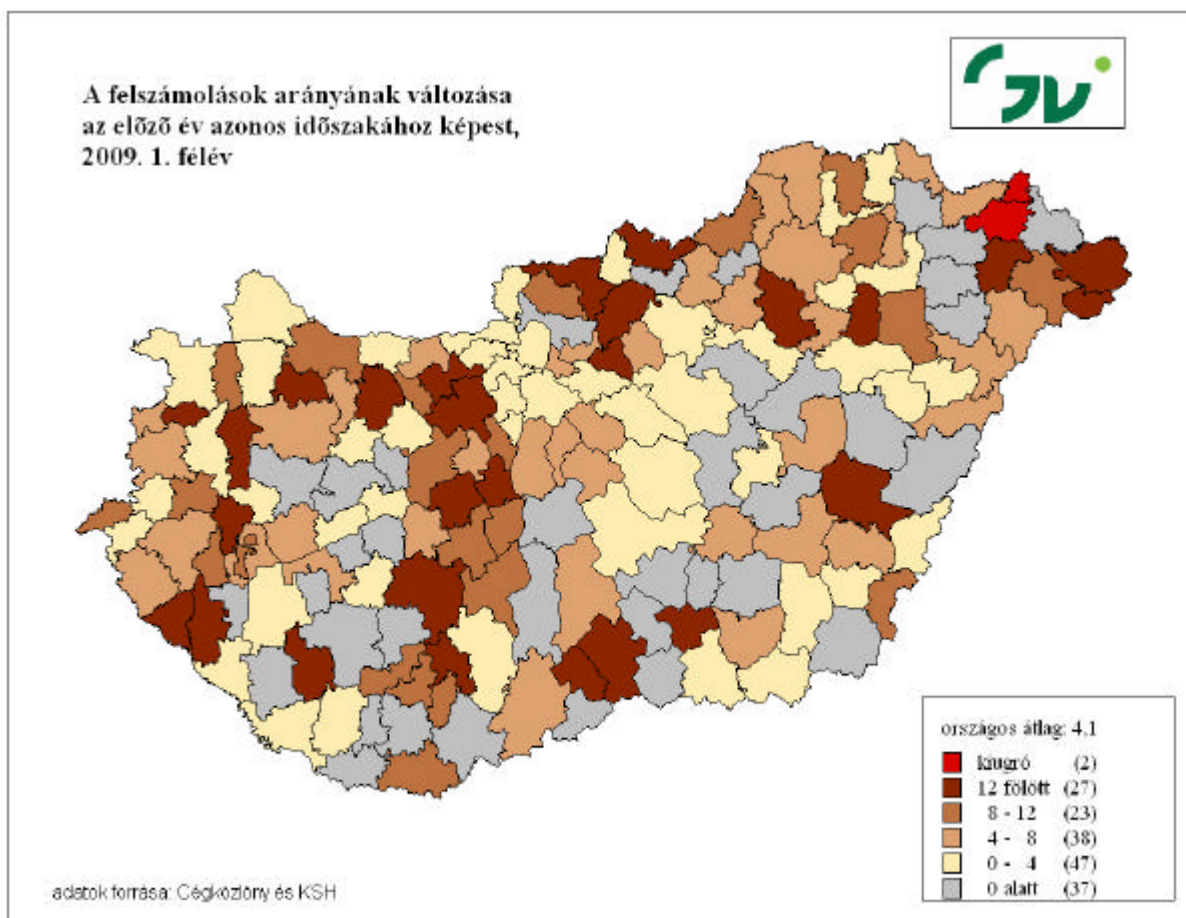
Azonban a felszámolások arányának növekedése nem ezekben a megyékben, hanem a Dunától keletre a legmagasabb. Nógrád megyében 1000 társas vállalkozás közül 26 ellen indult felszámolási eljárás 2009. 1. félévében, ami 12-vel több, mint egy évvel korábban. A második helyen Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szerepel, ahol egy év alatt 1000 cégre vetítve tízzel növekedett a felszámolások aránya. A felszámolások számának indexe alapján Szabolcs ugyan nem került a legrosszabbak közé, de ennek háttérében rendkívül magas alapadata áll: 2008. 1. félévében 1000 társas vállalkozás közül itt 40(!) szunt meg, és ez az érték emelkedett 2009. 2. félévben 50-re. Végül Borsod is a magas növekedéssel jellemezhető térségek között szerepel (a rangsorban az 5. helyen).

A fentiek alapján tehát azt is feltételezhetjük, hogy nem csupán a fejlett feldolgozóipari karakterű megyékben jelentkezik a válság hatása a vállalatmegszünések gyakoriságának megemelkedésén keresztül, hanem egyes elmaradottabb térségekben is. A részletesebb területi bontásban vizsgált adatok azonban óvatosságra intenek.

4. ábra: Az 1000 regisztrált társas vállalkozásra jutó felszámolások számának változása az előző év azonos időszakához képest megyei szinten

5. ábra: Az 1000 regisztrált társas vállalkozásra jutó felszámolások számának változása az előző év azonos időszakához képest kistérségi szinten

Alacsonyabb térségi szinten vizsgálódva sokkal mozaikosabbá válik a kép. 174 kistérség közül 37-ben nem is emelkedett a felszámolási eljárások aránya, további 47-ben pedig nem nevezhető jelentősnek a változás. (Ez nem annyira meglepő, hiszen a gazdaság térben sokkal erősebben koncentrálnak, mint a népesség vagy a munkaerő, így a fizetési képtelenség sem térségekhez, hanem inkább nagyobb városokhoz köthető elsősorban. A hatások persze sokkal kevésbé pontosak.) Az is egyértelmű, hogy a Dunántúl északnyugati részén összefüggő térségekben romlott a helyzet, és hogy Borsodban és Nógrádban is általános jelenségről van szó.

Azonban Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében nagyon nagyok a szélsőségek. Ráadásul, a listát végigbongészve kiderül, hogy nem is kistérségre, sőt, nem is településre jellemző a növekvő felszámolási arány, hanem bizonyos településeken belül egy-egy konkrét címhez köthető a felszámolások jelentős része. Az Egyesített Fekete lista (2009) közlése szerint a leggyakrabban megadott székhelycímek 100-as toplistájában szereplő 15 vidéki cím közül 9 ebben a megyében található, ráadásul, ezek közül hét „céggyárat” vagy „cégtemetőt” takar. Ez utóbbi két kifejezés arra utal, hogy ezeken a címeken irreálisan magas a cégbejegyzések száma, egyúttal a cégek között nagyon magas a felszámolási eljárás alatt álló vállalkozások aránya is. Ez legtöbbször azt jelenti, hogy korábban máshol működő cégek nevet és tulajdonost változtattak, mivel fizetési képtelenné váltak vagy egyéb más módon ellehetetlenültek, és az eredeti tulajdonosok ily módon szeretnék kibújni a felelősségre vonás alól.

Fölmerül a kérdés, hogy mennyire alkalmas egy ilyen adatbázis a válság területi hatásainak elemzésére. Természetesen nem lehet kiszurni az összes „cégtemetőt”, ahol az eredetileg más térségekben működő vállalkozásokat, és azok megszünéseit regisztrálják. Márpedig ezek a területi statisztikákat gyakran végtelenen megemelő felszámolási eljárások vélhetőleg nemcsak a gazdasági környezet megváltozását jelzik, hanem az adóhatóság munkájának hatékonyságát is. A probléma kiszűrésének érdekében megnéztük, hogy melyek azok a települések, ahol 2008. 1. féléve és 2009. 1. féléve között jelentősen megnövekedett a felszámolási eljárások száma, és ezek között találunk-e olyanokat, amelyek azonos címhez köthetnek. A gyanús települések, címek a 3. táblázatban szerepelnek.

3. táblázat: A vállalatmegszünések területi képét torzító lehetséges „cégtemetők” 2008 és 2009 között

település	cím	bejegyzett vállalkozások száma	ebből felszámolás alatt áll	felszámolási eljárás indítása	
				2008. 1. félév	2009. 1. félév
Tatabánya	Komáromi út 31.	310	173	18	51
Iregszemcse (Tamási kistérség)	Rákóczi út 101.	142	37	0	17
Záhony	Ady utca 5. (+ a szomszédos címeken)	143*	35	5 (+ 8)	4 (+ 33)
Tiszabездéd (Záhonyi kistérség)	Jókai u. (vagy út) 3.	95	38	2	18
Döge (Kisvárdai kistérség)	Szoloskert út 19. (+ a szomszédos címeken)	99*	78	8	68 (+ 21)

* a szomszédos címeken bejegyzettek nélkül

Adatok forrása: saját számítás az „Egyesített Feketelista” (2009) és Céglőny alapján

A harmadik gyanús jel már a felszámolás alatt lévő cégek neveihez kötődik: ezek önmagukban is árulkodóak. Néhányuk nevét pusztán szemléltetésül ismertetjük a 4. táblázatban. Vagy azokon a neveken hozták létre őket, amelyeken felszámolásra is kerülnek – és ekkor a létrehozásuk egyetlen célja csak más cégek veszteségeinek eltüntetése lehetett egy cégcsoporton belül, vagy neveiket időközben, a veszteségek halmozódásával és az elkerülhetetlen felszámolás felismerése után kapták¹¹. Jó részük építőipari vállalkozás volt. Nem kizárt, hogy jó részüket eredetileg sem *par excellence* vállalkozás céljával hozták létre, nem termelés, illetve szolgáltatás nyújtás volt a céljuk, hanem valami más.

¹¹ A tatabányai példák az utóbbit látszanak megerősíteni. Ezeknél ugyanis egy felszámolásra szakosodott vállalkozó ügyleteiről van szó, aki már csodba jutott cégeket vesz át és számol fel. Lásd: *Egy tulajdonos, 88 felszámolás Építőipari céghorror Sokasarától Bajvanig*. NOL, 2009. február 5., <http://www.nol.hu/gazdasag/lap-20090205-20090205-62> és *Megszólal a Holalé vezetője, a bedolt cégek eltakarítója*. NOL, 2009. február 10., http://www.nol.hu/gazdasag/megszolal_a_holale_ugyvezetoje_a_bedolt_cegek_eltakaritoja

4. táblázat: Cégtemetők és néhány érdekes felszámolás alatt lévő cég

A cégtemető helye	A felszámolás alatt álló cég neve
Tiszabездé	
	TCHEBOTAREV Kereskedelmi és Szolgáltató Betéti Társaság
	RADONYEC Kereskedelmi és Szolgáltató Betéti Társaság
	TOURGOYACK Kereskedelmi és Szolgáltató Betéti Társaság
Záhony, Ifjúság u. 4.	
	DOBREUTRO Kereskedelmi és Szolgáltató Betéti Társaság
	OSZA-MAKSZIMUM Kereskedelmi és Szolgáltató Betéti Társaság
Kisvárdai, Gagarin u. 22, és Litki u.	
	KATYUSA-EXTRA Kereskedelmi és Szolgáltató Betéti Társaság
	GVITALSZ-LJUMET Kereskedelmi és Szolgáltató Betéti Társaság
Tatabánya, Komáromi út 31.	
	HOLALÉ SZEPTEMBER Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság
	LÚZER NOVEMBER Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság
	KONYEC ÁPRILIS Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság
	Galiba Öt Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság
	Sokasara Alfa Korlátolt Felelősségű Társaság
	Sokasara Béta Korlátolt Felelősségű Társaság
	Sokasara Április Korlátolt Felelősségű Társaság
	Sokasara November Korlátolt Felelősségű Társaság
	Bajvan Péntek Válságban lévő Korlátolt Felelősségű Társaság
	Bajvan Kedd Gondban lévő Korlátolt Felelősségű Társaság

Adatok forrása: Céglőny

Biztosan torzított tehát a felszámolási eljárások változása Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Ha a 3. táblázat adatai alapján a megyei adatokból levonnánk a cégtemetőkön történt felszámolásokat, akkor a felszámolási arány 10 helyett csak 4,2-vel emelkedne; és ez csak a 8. legrosszabb érték lenne a megyék rangsorában.

A kistérségek között a Záhonyi és Kisvárdai, valamint a Tatabányai és a Tamási kistérség adatai lehetnek torzítottak hasonló okok miatt.

Összegzés

A munkanélküliség elemzésekor láthattuk, hogy az ország fejlettebbnek számító északnyugati térségében jelentkezett eloször és leglátványosabban a probléma. Így tulajdonképpen nem meglepo, hogy ezekben a térségekben a szokásosnál magasabb a felszámolási eljárások száma is; sajnos a vállalkozói szféra is nagy veszteségeket szenved el. Azonban a felszámolási eljárások aránya 2009 első félévében Szabolcs-Szatmár-Bereg és Nógrád megyékben volt a legmagasabb, ráadásul a megelőző 2008. év azonos időszakához képest is ezekben a térségekben a legnagyobb a növekedés, Borsod-Abaúj-Zemplén megyével kiegészülve. Úgy tunik tehát, hogy a gazdasági értéktermelő-képesség (egy fore jutó GDP) alapján a megyei rangsorok végén kullogó megyéinkben a társas vállalkozások még kevésbé tudnak ellenállni az általános recesszióknak. A részletes vizsgálatok szerint azonban Szabolcsban a romló tendencia nem a gazdasági környezet megváltozásának köszönhető, hanem a más térségekben, talán nem is válság hatására tönkrement, esetleg a törvényes kereteket figyelmen kívül hagyó cégeket befogadó cégtemeteknek.

Irodalom

Creditreform (2009a): A Creditreform szöveges értékelése a felszámolási piacot érintő statisztikai adatokhoz. Kézirat. (<http://www.foe.hu/index.php?page=a-hazai-cegek-es-a-fizeteskeptelensegi-szakteruelet-fobb-statisztikai-adatai>)

Creditreform (2009b): Fizetéseképtelenség Európában, 2008/2009. Kézirat. (<http://www.foe.hu/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=808&cntnt01returnid=68>)

Erdos K. (2007): A magyarországi cégek és fizetéseképtelenségi eljárások fobb adatainak alakulása (1992-2007). Kézirat.

Kondor A. Cs. (2007): A fizetéseképtelenség területi jellemzői Magyarországon. Tér és Társadalom, 21. évf. 2. szám, pp. 95-108.

KSH (2008): A vállalkozások regionális különbségei Magyarországon. KSH, Győr

KSH (2009): A regisztrált gazdasági szervezetek száma, 2009. I. félév. 122. Győrstájékoztató, július 31.

Egyesített Fekete lista (2009): <http://www.fekete lista.hu/top-100-szekhelycim/>

Függelék

F1. táblázat: Felszámolási eljárások száma a megyékben a Céglönlöny alapján

	<i>2008 1. negyedév</i>	<i>2008 2. negyedév</i>	<i>2008 3. negyedév</i>	<i>2008 4. negyedév</i>	<i>2009 1. negyedév</i>	<i>2009 2. negyedév</i>	<i>2008 1. félév</i>	<i>2008 2. félév</i>	<i>2009 1. félév</i>
Budapest	678	794	682	846	1024	1210	1472	1528	2234
Baranya	118	103	114	112	115	114	221	226	229
Bács-Kiskun	114	138	115	123	158	163	252	238	321
Békés	58	45	52	57	61	84	103	109	145
Borsod-Abaúj-Zemplén	63	89	63	156	133	173	152	219	306
Csongrád	79	104	82	128	105	90	183	210	195
Fejér	95	85	72	57	127	221	180	129	348
Győr-Moson-Sopron	67	54	80	114	131	101	121	194	232
Hajdú-Bihar	122	135	141	114	148	137	257	255	285
Heves	50	71	90	60	60	100	121	150	160
Komárom-Esztergom	77	84	141	144	152	105	161	285	257
Nógrád	36	38	39	70	60	86	74	109	146
Pest	201	210	243	300	301	353	411	543	654
Somogy	103	89	80	98	100	78	192	178	178
Szabolcs-Szatmár-Bereg	393	294	220	451	541	341	687	671	882
Jász-Nagykun-Szolnok	121	81	91	84	104	96	202	175	200
Tolna	51	40	47	78	75	59	91	125	134
Vas	31	28	47	56	53	62	59	103	115
Veszprém	55	69	67	90	75	58	124	157	133
Zala	64	61	75	95	124	101	125	170	225

Adatok forrása: saját számítás az Céglönlöny alapján

F2. táblázat: Felszámolások aránya (1000 regisztrált társas vállalkozásra jutó felszámolás) a megyékben

	2008 1. negyedév	2008 2. negyedév	2008 3. negyedév	2008 4. negyedév	2009 1. negyedév	2009 2. negyedév	2008 1. félév	2008 2. félév	2009 1. félév	Különbség*
Budapest	3,2	3,7	3,2	4,0	4,6	5,4	6,9	7,2	9,964	3,0
Baranya	5,8	5,0	5,6	5,5	6,2	6,1	10,8	11,0	12,3	1,5
Bács-Kiskun	6,4	7,7	6,4	6,9	7,3	7,5	14,1	13,3	14,8	0,8
Békés	6,5	5,0	5,8	6,4	6,5	8,9	11,5	12,2	15,4	3,9
Borsod-Abaúj-Zemplén	2,9	4,1	2,9	7,1	5,9	7,6	6,9	10,0	13,5	6,6
Csongrád	5,1	6,7	5,3	8,3	6,4	5,5	11,8	13,6	11,9	0,1
Fejér	5,5	4,9	4,2	3,3	7,0	12,1	10,4	7,5	19,1	8,7
Győr-Moson-Sopron	3,4	2,8	4,1	5,8	6,3	4,9	6,2	9,9	11,1	5,0
Hajdú-Bihar	6,3	7,0	7,3	5,9	7,2	6,7	13,3	13,2	14,0	0,7
Heves	5,1	7,2	9,1	6,1	5,7	9,5	12,2	15,2	15,2	2,9
Komárom-Esztergom	5,7	6,2	10,4	10,6	10,4	7,2	11,8	20,9	17,5	5,7
Nógrád	6,7	7,1	7,3	13,1	10,8	15,4	13,8	20,4	26,2	12,4
Pest	2,9	3,1	3,6	4,4	4,1	4,8	6,0	8,0	8,8	2,8
Somogy	9,7	8,4	7,6	9,3	9,0	7,0	18,1	16,8	16,0	-2,1
Szabolcs-Szatmár-Bereg	23,2	17,3	13,0	26,6	31,3	19,7	40,5	39,5	51,0	10,5
Jász-Nagykun-Szolnok	11,0	7,4	8,3	7,6	9,1	8,4	18,4	15,9	17,4	-1,0
Tolna	6,7	5,2	6,1	10,2	9,3	7,3	11,9	16,3	16,6	4,7
Vas	3,3	3,0	5,0	6,0	5,3	6,2	6,3	11,0	11,6	5,2
Veszprém	4,2	5,3	5,1	6,9	5,5	4,3	9,5	12,0	9,8	0,3
Zala	5,5	5,2	6,4	8,1	10,2	8,3	10,7	14,5	18,5	7,8

*2008. 1. félév és 2009. 1. félév között

Megjegyzés: a regisztrált társas vállalkozások száma a megelőző év dec. 31-re vonatkozik. Adatok forrása: KSH Stadat adatbázis

Adatok forrása: saját számítás az Céglözlöny és a KSH Stadat adatbázis alapján.